

Psykisk helsevernloven

Riedl TR, Elde WD.

Psykisk helsevernloven

Med nøkkelkommentarer. 291 s.

Oslo: Cappelen Akademisk, 2008. Pris NOK 368
ISBN 978-82-02-27331-6

Tvang i psykiatrien er omstridt. De aller fleste som arbeider i det psykiske helsevern, vil nok mene at tvangstiltak noen ganger er nødvendig for å kunne hjelpe pasienter gjennom en fase preget av psykotisk

fungering. Hvilke pasienter som bør omfattes av en slik ordning og hvor lenge tvangen bør vare, er det nok mer delte meninger om. Jeg hører til de som mener at «frivillig behandling» som skal være normen i all pasientbehandling, i en del tilfeller ekskluderer de dårligste fra oppfølging over tid. For helsevesenet kan det være «besparende» at pasienter ikke ønsker oppfølging. I noen tilfeller tror jeg at behandlere skyver regelverket foran seg for å ekskludere pasienter som ikke makter å følge opp behandlingstilbudet, i andre tilfeller kan nok overgrep skje fordi regelverket ikke blir fulgt. Begge deler er galt.

Dette er en bok som medisinerer som arbeider med pasienter med psykiske problemer, vil ha nytte av. Boken er skrevet av to jurister som har forståelse for hvordan det psykiske helsevern fungerer. Dette er en praktisk bok, ikke bare en formell beskrivelse av regelverket. Forfatterne har konsultert avdelingsoverlege Asbjørn Restan underveis, dette må ha vært et godt samarbeid.

Etter noen innledende kommentarer er bokens disposisjon den samme som lovens. Alle kapitler og paragrafer presenteres, og det er en instruktiv tekst for hvert avsnitt. Det er tatt med premisser fra forarbeidene og viktige høyesterettsdommer. Det jeg finner spesielt positivt, er at forfatterne også har omtalt hva de ulike avsnittene ikke omfatter og henvist til andre relevante bestemmelser som regulerer slike forhold. Jeg finner at de ulike kommentarene stort sett er utfyllende, uten å være preget av lange juridiske formuleringer. Teksten er også hendig satt, det er brede marger med stikkord for de ulike temaene som omhandles. Dette gjør at man lett kan finne det man har behov for å øyeblikket.

Bakerst er det tatt inn sentrale forskrifter i fulltekst, litteraturhenvisninger og stikkordsregister. På omslagene innsider er det også hendige flytskjemaer for ulike vurderinger og vedtak som må gjøres ved etablering av tvungent psykisk helsevern (for-siden) og hvor de ulike tiltakene gjennom-

gått i kapittel 4 formelt beskrives (baksiden).

Det kan ikke bare være leger i det psykiske helsevern som vil ha glede av denne boken. Også allmennpraktiserende leger vil kunne slå opp og finne nyttig informasjon om det regelverket som gjelder i den psykiatriske spesialisthelsetjenesten.

Randi Rosenqvist

Den rettsmedisinske kommisjon
Oslo

Helsefarlige relasjoner

Dalsegg A, Wesche I.

Ut av psykopatens grep

Hvordan komme fri fra helsefarlige mennesker.
320 s. Oslo: Aschehoug, 2008. Pris NOK 349
ISBN 978-82-03-23578-8

Forfatterne ønsker først og fremst at denne boken skal være til hjelp, støtte og opplysning for mennesker som har vært i nære relasjoner til helsefarlige mennesker. Selv om ingen av forfatterne er fagfolk innen psykiatri eller psykologi,

har de satt seg grundig inn i litteraturen omkring psykopatibegrepet og spesielt offerets rolle. Selv om det er angitt at dette på mange måter er en selvhjelpsbok, angir de også at den vil være nyttig for andre som vil lære om helsefarlige mennesker, psykopatisk atferd og hvordan dette blant annet kan ramme familier og arbeidsplasser.

Det er sju kapitler og en rekke underkapitler. Bakerst er det en liste over aktuelle hjelpeinstanser samt en kortfattet litteraturliste. Språket er lett og nesten fri for faguttrykk. De få som er, blir veldig godt forklart. Oppbygningen er kronologisk. Først får vi noen levende historier fra virkeligheten, deretter en beskrivelse av både den «milde» hverdagspsykopaten og den mer «tunge» psykopaten med en ofte kriminell løpebane. Det gis en meget god beskrivelse av hvordan det oppleves for personer å bli utsatt for mennesker med psykopatiske trekk.

Hvordan psykopaten kan bli rasende eller straffe andre mennesker ved å bli tause når de sier/gjør noe som ikke faller i smak, skildres på en lettfattelig måte. Videre hvordan de på ulike måter påfører andre smerte og problemer uten selv å føle noen form for skyld eller anger. Barns opplevelse av å ha en forelder med psykopatiske trekk har også fått sin rettmessige og viktige plass.

Den siste delen tar for seg hvordan man skal komme seg ut av slike relasjoner. Det

som kan gjøre det vanskelig for offeret å dra sin vei, er at en person med psykopatiske trekk på en eller annen underfundig måte kan vekke medlidenhet og omsorg. Her kommer forfatterne med mange nyttige tanker og innspill som bør være nyttig for de fleste som får pasienter med slik problematikk på kontoret. En rekke ulike mestringsmåter som kan hjelpe offeret videre, blir beskrevet.

Både beskrivelsene av offerets rolle i slike relasjoner og hvordan de kan komme seg ut av slike destruktive relasjoner, har gjort dette til en viktig, nyttig og spennende bok.

Jan Ivar Røssberg

Avdeling for forskning og undervisning
Ullevål universitetssykehus

Helserett for viderekomne

Mår N, Andenæs B, red.

Klagenemnder – rettssikkerhet og effektivitet

378 s, tab, ill. Bergen: Fagbokforlaget, 2008.
Pris NOK 359
ISBN 978-82-450-0512-7

Dette er ei artikkel-samling, delt i to bolkar. Den første bolken innehold artiklar om korleis nemnder er brukte som garantiar for rettstryggleiken i den norske forvaltninga, rett nok med vekt på nemnder innanfor

velferdsretten. Den andre bolken handlar om forhold knytte til avgjerder i Helsepersonellnemnda. Mange av tekstane byggjer på foredrag haldne ved femårsjubileet for denne nemnda hausten 2006.

Sjølv om dei fleste tekstane i den første bolken nyttar døme frå helseretten, har desse eit ganske prinsipielt preg over seg. Hovudinstrykket etter å ha lese desse er at nemndsordningane kviler på eit rettspolitisk grunnlag som er lite gjennomarbeidd. Dei ligg så å seie ein stad mellom forvaltninga og domstolane. Asbjørn Kjønsdal foreslår i artikkelen sin ei samling av dei ulike nemndene til ei form for velferdsdomstol. Etter å ha lese denne delen av boka høyrest det slett ikkje ut til å vere så dumt.

Dei aller fleste tekstane i andre bolken koplar teori og empiri på ein mykje meir omfattande måte enn det ein brukar finne i helserettslege bøker. Dette er då også styrken ved denne. Dei fleste tekstane handlar om norske tilhøve, men ein artikkel om administrative reaksjonar mot helsepersonell i Sverige og ein om dei nye EU-reglane om godkjenning av helsepersonell utvidar perspektivet med interessante vinklingar.

Likevel vil det truleg vere artiklane om

praksis i den norske nemnda når det gjeld tolking av kravet om fagleg forsvarleg verksemd og om avgjerder i saker om tilbake-kalling av autorisasjon som vil pirre flest legar med juridiske interesser. Her syner forfattarar med tilknytning til nemnda korleis nemnda så å seie tenkjer i sitt indre liv. Ikkje minst for meg som har vore «levemandør» av saker til nemnda, var dette spennande lesing, trass i at utfalla av dei refererte eksempelsakene var godt kjende av meg frå før, og trass i at eg nokre stader sjølv ville ha ordlagt meg noko annleis.

Tekstane som handlar om opplevinga av dei administrative reaksjonane, verknadene av slike vedtak og pasientane sine syn i klagar inneheld mykje kjent stoff, men det blir samla her på ein grei måte.

Tekstane er av ein slik art at lesaren bør ha grunnleggjande kunnskap om forvaltninga og helse retten for å ha fullt utbytte av dei. Artiklane er skrivne av 20 ulike personar, noko som gjev boka eit litt ujamnt preg. Man det gjer slett ikkje noko, for dei fleste har eit innhald av stor interesse for alle som arbeider med spørsmål knytte til rettstryggleik i velferds- og helsetenestene.

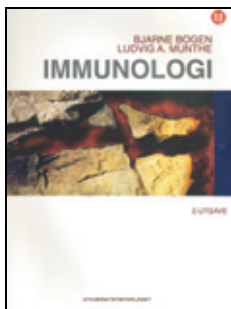
Geir Sverre Braut
Statens helsetilsyn

God lærebok i immunologi

Bogen B, Munthe LA.

Immunologi

2. utg. 334 s, tab, ill. Oslo: Universitetsforlaget, 2007. Pris NOK 449
ISBN 978-82-15-01093-9

Dette er 2. utgave av Bjarne Bogen og Ludvig A. Munthes norske lærebok i immunologi. Målgruppen er i første omgang studenter innen medisin, odontologi, veterinærmedisin og biologi.

Boken kommer som paperback i A4-format og er delt opp i en basal del og en del som omhandler praktisk anvendelse av immunologifaget i klinisk immunologi, transfusjonsmedisin, samt et avsnitt om immunologiske teknikker. Den er rikt illustrert med tegninger, foto og tabeller. Enkelte av illustrasjonene kan virke noe i minste laget, men dette er nok et kompromiss mellom budskap og sideantall. Det er en mengde bokser med fordypningsstoff som prinsipielt består av to typer: «Dypdykk-bokser» representerer mer inngående tilleggsinformasjon om et tema, mens «kliniske bokser» inneholder mer klinisk rettet informasjon om det aktuelle temaet. Denne opp-

delingen kan ofte synes unødvendig. Meget godt fungerer imidlertid innledningen på hvert kapittel, der det foreligger en temaoversikt med stikkord til viktige momenter i kapitlet.

Over ca. 160 sider gis en god beskrivelse av basal immunologi. Elementære begreper som medfødt og ervervet immunforsvar, humoral og cellediert immunitet samt dynamikken i samspillet omtales. Inngående beskrives B-celler, antistoffstrukturen, og det gis en sjelden didaktisk og god forklaring på mekanismene som er ansvarlig for mangfoldet av antistoffer. I seksjonen om antigenpresentasjon og T-celler er et eget kapittel viet til de relativt nylig oppdagede og viktige regulatoriske T-cellene (T-reg). Dette er CD4+ T-celler som har en hemmende effekt på immunresponsen, og som sannsynligvis er av betydning for utvikling av autoimmune sykdommer. Et annet relativt nytt og fundamentalt begrep som behandles er *AIRE*-genet. *AIRE*-genet er ansvarlig for at en rekke vevs-spesifikke strukturer hos det enkelte individ uttrykkes i thymus og dermed gir en negativ seleksjon av T-cellene i thymus slik at eget vev tolereres av de modne T-cellene. Det savnes omtale av Th-17-celler, en relativt nylig oppdaget subtype av CD4+ T-celler som synes meget viktig for utvikling av autoimmune sykdommer.

I seksjonen om klinisk immunologi (ca. 80 sider) omtales viktige prinsipper i infeksjonsimmunologi, allergi, autoimmune sykdommer, medfødte immundefekter, transplantasjonsimmunologi og kreftsykdommer. Anti-CCP, som er en ny og klinisk viktig test for revmatoid artritt, har funnet sin plass under autoimmune sykdommer. At man her også har beskrevet hudsykdommen diskoid lupus som en variant av systemisk lupus erythematosus, vil sikkert bli rettet opp i neste utgave.

Roald Omdal

Seksjon for klinisk immunologi
Medisinsk divisjon
Stavanger universitetssjukehus

En uvanlig og leseverdige bok

Vertosick F.

When the air hits your brain

Tales from neurosurgery. 272 s.
London: Norton, 2008. Pris GBP 10
ISBN 978-0-393-33049-6

Jeg var ganske negativt innstilt da jeg begynte å lese denne boken. Årsak? På omslaget beskrives forfatteren som «world-class neurosurgeon» – og jeg hadde aldri hørt om ham! Diverse søk på Internett klarte ikke å bekrefte verdensklassen, så denne irriterende karakteristikken får tilskrivs forlagets ukritiske bruk av store ord i salgsfremmende hensikt.

Dette er en ung leges memoarer fra tiden som spesialistkandidat i nevrokirurgi i Pittsburgh en gang i 1980-årene. Tittelen henspiller på nevrokirurgiens regel nr. 1 slik den doseres av den unge utdanningskandidatens «chief resident» på første dag av tjenesten: «You ain't never the same when the air hits your brain». Det er alltid en risiko for at pasienten ikke er den samme etter at man har tatt av topplokket! Som tittelen, er det vanskelig å forstå med en gang hva denne boken egentlig dreier seg om. Stort klokere ble jeg ikke av å ha lest de innledende kapitlene, som tar for seg de første årene og som mest av alt fikk meg til å tenke på de gamle britiske komediefilmene med Dirk Bogarde og James Robertson Justice fra 1950-årene, alle med «Doctor» i tittelen.

Etter hvert endrer kapitlene karakter og gjør boken i høyeste grad leseverdige, idet forfatteren tar utgangspunkt i konkrete pasientsituasjoner og bruker disse til å reflektere over mange sider ved legerollen generelt og ved det å være nevrokirurg spesielt. Som eksempler kan nevnes kandidatens gryende bekymring over hvordan han stadig blir mer kynisk og også hvordan man forsøker å takle at man har påført pasienter ubotelig skade under et inngrep, enten dette skyldes egne feil eller tilstandens iboende jævelskap. Rent personlig fant jeg at disse refleksjonene i overraskende stor grad falt sammen med tanker jeg har gjort meg i tilsvarende situasjoner. Enkelte passasjer er direkte gripende og ved et par anledninger fant jeg det nødvendig å diskret tørke bort fuktighet som truet med å renne ned over kinnene.

Dialogene er til tider morsomme og språket ganske røft, særlig kollegene imellom, men gjenspeiler nok på en korrekt måte tøffheten i den amerikanske spesialistutdanningen på den tiden.

Det er tydelig at forfatteren sikter seg inn mot en bred leserskare, idet han har beflittet seg på å forklare medisinske uttrykk på en enkel måte. Dette er ganske vellykket. Likevel tror jeg at det er en fordel for leseren å ha medisinsk bakgrunn. Alt er heller ikke like relevant for norske lesere – en del er relatert til spesielle amerikanske forhold innen jus og utdanning, men det er mer enn nok igjen å glede seg over og å lære av.

Med sitt utgangspunkt i konkrete pasientsituasjoner er dette en bok som klarer å sette i gang tankeprosesser hos leseren, ikke minst med hensyn til hvordan vi er som medmennesker overfor våre pasienter. Derfor vil jeg særlig anbefale den til yngre kolleger, studenter inkludert. For oss gamle er det nok for sent.

Knut Wester

Nevrokirurgisk seksjon
Institutt for kirurgiske fag
Universitetet i Bergen